

ОБ’ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ НА МАКРО- ТА МАКРОРІВНІ

Однією з пріоритетних сфер розвитку суспільства на сьогодні визнана екологічна сфера, що декларується Директивою ООН. Управління сталим розвитком має базуватися на комплексній системі показників, які узагальнюють як господарську, так і екологічну та соціальну складову життєдіяльності людства. Основним інформаційним джерелом для постачання інформації про стан природних ресурсів, їх споживання та відновлення є екологічний облік. Повноцінне втілення в життя концепції екологічного обліку вимагає окреслення кола його об’єктів та облікових процедур щодо кожного з них.

Визначення та класифікація об’єктів екологічного обліку розглядають у своїх працях І.В. Замула [1], Д.О. Грицишен [2], О.І. Гриценко [3], Т.Н. Гоголева, Ю.И. Бахтуріна [4], Л.С. Сорока [5], Ю.В. Штик, М.В. Щуренко, А.О. Панасенко [6].

Для ефективного управління природними ресурсами та проведення екологічної політики держав, регіонів та світу в цілому ООН розроблено низку показників. Облік природних ресурсів на макроекономічному рівні ведеться в рамках Системи національних рахунків (System of National Accounts (SNA)) [7], яка розглядає ці ресурси як частину національного багатства.

При цьому можна виділити такі групи об’єктів обліку (макрорівень):

- природні ресурси та їх комплекси: склад атмосферного повітря, водні ресурси, надра, ґрунт, ліса, флора і фауна;
- екологічні витрати та ефект від впроваджуваних ресурсозберігаючих і природоохоронних заходів;
- викиди забруднюючих речовин в навколишнє середовище.

Відповідно, об’єкти екологічного обліку на мікрорівні мають бути інтегровані у макроекономічний екологічний облік, який діє у вигляді Системи національних рахунків (SNA). Подробна інформація про взаємодію суб’єктів господарювання з оточуючим природним середовищем, яка формується в рамках екологічного обліку, має розкривати не тільки обсяги споживання природних ресурсів, а й вплив діяльності підприємства на стан екосистем, чистоту довкілля, розрахунок ефекту від впровадження ресурсозберігаючих і природоохоронних заходів.

Технічно частина даних може формуватися на рахунках бухгалтерського обліку в рамках системи подвійного запису. Це така інформація, яка, по-перше, може бути вартісно оцінена, а по-друге, сполучається з об’єктами фінансового обліку, що робить можливим побудову бухгалтерських проведення. Дані, які не піддаються грошовій оцінці та не можуть бути класифіковані як активи чи зобов’язання підприємства, його доходи чи витрати мають відображатися на спеціальних позабалансових рахунках. Важливо, що би комплекс екологічних показників давав змогу виконувати похідні розрахунки ефективності діяльності підприємства в екологічній сфері у взаємоув’язці з економічним ефектом. Тільки економічно мотивовані екологічні заходи знайдуть реальну підтримку сфери бізнесу.

Таким чином, об’єктами екологічного обліку підприємства будуть: екологічні активи, екологічні зобов’язання, екологічні доходи, екологічні витрати та інші об’єкти, які утворюються у процесі взаємодії суб’єкта господарювання з оточуючим середовищем.

Дані екологічного обліку частково формуються в рамках фінансового і управлінського обліку та доповнюються переліком своїх специфічних екологічних показників. Необхідність визначення частини екологічних показників в рамках фінансового обліку неминуче призведе до трансформаційних змін у його об’єктах та методиках.

Важливою вимогою до показників екологічного обліку має стати ідентичність методики розрахунку з міжнародними стандартами та всеоб’ємність охоплення ними подій, що впливають на природне середовище.

Інформація, яка стосується взаємодії з оточуючим середовищем окремих підприємств в рамках своєї господарської діяльності, має стати прозорою і зрозумілою для широкого загалу користувачів, подаватися до державних органів та оприлюднюватися. Інструментом для накопичення таких даних має послужити екологічний облік. Його мікрорівень (облік діяльності окремих суб'єктів господарювання, установ) має будуватися гармонізовано до макрорівня. Інформація має повно відображати всі сфери взаємовідносин підприємства з оточуючим природним середовищем: споживання природних ресурсів, вплив на зміну стану екосистем, забруднюючі скиди чи вторинна переробка сировини із забруднюючим природу складом.

Отже, основний принцип побудови екологічного обліку на мікрорівні – відповідність показників, методик та процедур Системі національних рахунків. В такому разі, інформація буде максимально повно відображати вплив діяльності людини на природне середовище і достатньо релевантною для управління складними процесами збереження і відновлення екологічної рівноваги.

1. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: монографія / І.В. Замула. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 440 с. 2. Грицишен Д.О. Склад об'єктів та розвиток методу бухгалтерського обліку господарської діяльності як соціально-еколого-економічної системи / Д.О. Грицишен // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – Житомирський державний технологічний університет. – 2015. – Вип. 1 (31). – с. 442-466. 3. Гриценко О.І. Екологічний облік: визначення перспектив та основних засад упровадження / О.І. Гриценко // Економіка і суспільство. – Мукачівський державний університет. – 2016. – Вип. 2. – с. 678-683. 4. Гоголева Т.Н. Экологический учет в системе видов учета / Т.Н. Гоголева, Ю.И. Бахтурина // Международный бухгалтерский учет. – Система ГАРАНТ. – № 12, июнь 2016 г. // [Електронний ресурс] Режим доступу -<http://base.garant.ru/57286785/#ixzz5 vN6n7HrT>. 5. Розвиток екологічного обліку в контексті економічної безпеки / Л.С. Сорока // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – №4(28), 2014. – с. 287-293. 6. Штик Ю.В. Екологічний облік: об'єкти, методи та звітність / Ю.В. Штик, М.В. Шуренко, А.О. Панасенко // Соціальна економіка. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – 2018. – Випуск 56 – с. 233-239. 7. Integrated Environmental and Economic Accounting – An Operational Manual / Handbook of National Accounting Series F, No. 78 (United Nations publication United Nations publication Sales No. E.00.XVII.17), – 2000 // [Електронний ресурс] Режим доступу – https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_78E.pdf